

Voedsel voor de ziel

Ledevaertkerk Chaam, 8 augustus 2021

Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: 1 Koningen 17: 8-16

Tweede Schriftlezing: Johannes 6: 22-29

Inleiding

Vorige week hoorden we twee verhalen over wind en water, en vooral over de angst en de onzekerheid die ze teweeg brengen. Vandaag gaat het over voedsel. Waardoor worden wij gevoed? We lezen verder in het Johannesevangelie, het gedeelte dat volgt op de storm op het meer. Allen die aan de oever van het meer gegeten hadden - Jezus had met al die mensen brood en vis gedeeld - zijn inmiddels ook per boot het meer overgestoken. Jezus stelt hen dan de vraag welk voedsel werkelijk van belang is. Zo kom ik op het thema voor vanmorgen: 'Voedsel voor de ziel'. Maar eerst lezen we over de profeet Elia die vlucht voor de honger. Over de grens, in het buitenland, vind hij een toevlucht.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Bij ons thuis hadden wij vroeger een speciale uitdrukking voor dingen die niet op leken te raken. Zo iets als een grote pot zout waarvan de bodem niet in zicht kwam. Dat noemden we dan 'Merk Sarfat'. De voorraad leek eindeloos, onuitputtelijk, overvloedig. Als kind vond ik dat altijd wel een grappige uitdrukking, maar inmiddels vraag ik me af of het wel klopt. Wat er in Sarfat in de keuken van de weduwe gebeurt heeft niet in de eerste plaats met overvloed te maken, maar meer met bescheidenheid. Elke dag is er genoeg te eten voor die dag. Het gaat zoals in de bede in het Onze Vader: Geef ons elke dag het brood dat wij nodig hebben. Dat wat wij nodig hebben: de essentie om te kunnen leven. Al het overige is opsmuk, is extra, is misschien zelfs afleiding.

Over die weduwe uit Sarfat weten we niet zo veel. Sarfat of Sarepta is een plaats in Fenicië, in het huidige Libanon. Vanuit het perspectief van Elia is zij een buitenlandse, een heidense. Sterker nog, zij is landgenote van koningin Izebel, de gemalin van koning Achab, voor wie Elia op de vlucht is. De weduwe is een eenvoudige vrouw die met haar zoon woont. Er heerst hongersnood en ze heeft bijna niets meer te eten. Daar klaagt ze niet over, ze berust er in dat dit haar laatste maaltijd is. Als Elia haar om brood vraagt, herkent zij hem als profeet van Israël. Ze blijkt zelfs de naam van zijn God te kennen: Zo waar de Eeuwige, uw God leeft, ik heb niks te eten! Elia verzekert haar dat haar kleine voorraad niet op zal raken. En ze vertrouwt hem, ze gaat brood voor Elia maken. Daarna is er nog genoeg over voor haarzelf en haar zoon. Het is een wonder in het klein. Zoiets als de broodvermenigvuldiging, waarbij Jezus aan de oever van het meer enkele broden deelt met ruim vijfduizend toegestroomde volgelingen. Iedereen heeft voldoende te eten. Hier in Sarfat gaat het niet om een grote hoeveelheid mensen, het zijn drie mensen die dagenlang eten van vermenigvuldigd brood. Maar de ervaring zal vergelijkbaar zijn. Er is honger, er is niet genoeg te eten, en toch worden mensen verzadigd, is er brood om van te leven.

De betekenis van dit wonderlijke brood wordt misschien duidelijk als we deze weduwe vergelijken met haar landgenote Izebel. De gemalin van koning Achab, hangt de Baälscultus aan. Baäl, de god van donder, bliksem en regen. Een god van spektakel, die nog wispelturig is ook. Deze weduwe is het totale tegendeel van de koningin. Ze is bescheiden, realistisch en uiteindelijk behulpzaam. Koningin Izebel staat voor pracht en praal. Zij hoort bij een leven van macht en uiterlijk vertoon. Ik stel me haar een beetje voor zoals de Franse Zonnekoning. Een vorstin die in haar tijd veel betekende voor de cultuur. Haar paleis moet er prachtig uitgezien hebben en ze had volgens historische bronnen een verijnd gevoel voor kunst. Ze was iemand die alles in het land naar haar hand wilde zetten. Iedereen zou haar religie moeten volgen. Anders dan de weduwe, erkent zij Israëls God niet. Veel van Israëls profeten had ze laten doden. Tolerantie en diversiteit komen in haar woordenboek niet voor. Bescheidenheid en hulpvaardigheid ook niet. Izebel hoort bij de wereld van schone schijn en snel succes. Bij de wereld van prestatie, rijkdom en overvloed. Wat er in Sarfat gebeurt, is klein en eenvoudig. Drie mensen hebben voldoende te eten tijdens een hongersnood. Drie eenvoudige mensen krijgen onverwachts een toekomst. Deze broodvermenigvuldiging kan je als een wonder zien, maar er is niets spectaculairs of fantastisch aan. Eenvoudig voedsel voor eenvoudige mensen. Voedsel voor de ziel, niet meer en niet minder.

Ik probeer een equivalent van koningin Izebel in onze tijd te bedenken. Onwillekeurig denk ik aan het Wit Rusland Loekasjenko en de vreemde verwickelingen op de Olympische Spelen. We weten dat Loekasjenko niet tegen tegenspraak kan. Zelfs in het buitenland zijn zijn critici niet veilig. Graag had hij op de Olympische Spelen goede sier gemaakt. Het doel van de spelen is immers verbroedering tussen de volken. Al vraag ik me soms af of winnen niet belangrijker is geworden. Of in het geval van Wit Rusland de positieve beeldvorming. Atlete Timanovskaja werd naar huis gestuurd, niet omdat ze slecht presteerde, maar omdat ze weigerde mee te doen aan een onderdeel waar ze niet voor getraind had. Zelfs dat werd als kritiek op het regime opgevat. Alles moet wijken voor de illusie dat Wit Rusland fantastisch is. Voor de werkelijkheid is geen plaats meer. Het is alleen nog maar buitenkant, spektakel.

Wat is werkelijk belangrijk in het leven? Wat kunnen we opvatten als 'voedsel voor de ziel'? Als iemand na jarenlang trainen een mooie prestatie neerzet, ook al zou diegene op de Spelen brons winnen, of vierde worden, dan kan je dat zien als inspirerend voorbeeld. Maar als die prestatie ten koste gaat van individuele vrijheid, dan is de menselijke maat uit het oog verloren. Doel van de Olympische Spelen is verbroedering van de volken, of voor de individuele deelnemers het plezier van de sport. Al het spektakel er omheen is uiteindelijk bijzaak. Doel van het 'wonder van Sarfat' is een weg ten leven. Niet meer en niet minder dan dat. Doel van de broodvermenigvuldiging bij het meer van Tiberias is de gezamenlijke weg ten leven, en het vertrouwen in God. Dat is volgens mij wat Jezus zijn volgelingen probeert te vertellen. Het 'wonder van de broden' was geen magistrale goochel-act bedoeld om zo snel mogelijk zo veel mogelijk bekendheid te krijgen. Integendeel. De bedoeling was mensen te voeden, naar lichaam en ziel. Mensen te voeden met brood, met gemeenschap en met vertrouwen. Vertrouwen, of zo je wil geloof in God die mensen ziet. Vertrouwen dat God mensen nabij wil zijn.

Die uitdrukking 'Merk Sarfat' zou je beter anders op kunnen vatten. Niet als een product dat helemaal niet op lijkt te raken, maar als voedsel waardoor je werkelijk gevoed raakt. Lichamelijk óf geestelijk voedsel waardoor je verder kunt in je leven. Een stevige boterham na een lange wandeling, of een vriendelijke opmerking als je het even moeilijk hebt. Het vertrouwen dat je een geliefd mens bent en het geloof dat God in je leven met je mee gaat. Niks spectaculairs, gewoon eenvoudig medemenselijk.

Amen